

Keelenõuanne

Arvukirjutusmuresid

Argo Mund

Eesti Keele Instituudi assistent

Artikli eesmärk on anda juhtnööre neile, kellel on probleeme numbrite kirjutamisega. Soovitused kehtivad üldkeelse teksti kohta, erialakeelsetes tekstides võib olla ka muid tavasid. Näited pärinevad EKI keelenõuanne ainesest ja ajakirjandusest.

Arvude kirjutamise reeglistiku annab Tiiu Ereli raamat „Eesti ortograafia”.¹ Lugeja leiab abi ka mõnest ajakirjas Oma Keel varem ilmunud artiklist.²

Millal kirjutada arvud sõnade, aga millal numbritega?

Arvud 1–10 kirjutatakse sõnaga, nt „1 kord elus” asemel on õige *üks kord elus*. See kokkulepe ei kehti täppisteaduste ja muude arvurohkete tekstide kohta, nt statistikatekstis võib märkida *Alustati 10 menetlust, neist 8 avalduse alusel*. Ülepingutused on *kolmandal, 13. ja 23. oktoobril ja seitsme-, 12- ja 15-aastane*, sest teiste arvude kõrval sobib kirjutada numbriga ka esimene. Samuti tuleb silmas pidada, et koos protsendi- ja paragrahvimärgi ning mõõtühikulühendiga kasutatakse ainult arve. Seega ei tohi kirjutada „kuus %”, „kaheksa m” ega „§ üheksa”, vaid 6%, 8 m ja § 9 ~ 9. §.

Ka tuletistes ja liitsõnades on tavaks märkida arvud 1–10 sõnaga, seega on õige *neljane pakk, kuue pakk* (mitte „4ne pakk”, „6ne pakk”), *kuue-seitsmekesi* (mitte „6-7kesi”), *kaheksandiknoot* (mitte „8-ndiknoot”), *nullklass, kahepaat, ühepäevaliblikas, kolmepunktivise*

(mitte „3-punktivise” ega „3punktivise”), *viiepalliskaala, ühepäevane kursus, kuuenädalane puhkus*. Ühel küsijal oli mure, et sõnast *neljapäevane* ei pruugi lugeja õigesti aru saada: seda võib mõista nii tähenduses ’nelja päeva pikkune’ kui ka ’neljapäeval toimuv’. Esimese tähenduse puhul võib kirjutada ka *4-päevane ~ 4päevane*, ent kui tekstist selgub ürituse toimumise aeg, ei ole numbri järele vajadust: lugejale peaks selge olema, kumba tähendust on mõeldud.

Vahel võib kümnest suuremaidki arve kirjutada sõnadega. Eriti on see mõeldav siis, kui tekstis on vaid üksikud arvud, nt *Ta oli seal elanud neliteist aastat*. Sõnaga kirjutamist tuleb kaaluda, kui arvu võidakse valesti lugeda, nt „40 krooni ei mõtlegi ma sulle tagasi anda” asemel *Neljakümmend ~ neljakümmet krooni ei mõtlegi ma sulle tagasi anda*.

Piltlikes väljendites kirjutatakse mis tahes suurusega arvud sõnaga, nt „1000-näoline Ameerika” on *tuhändenäoline Ameerika* või *tuhande näoga Ameerika*.

Kas kolm tuhat on õige kirjutada 3000, 3 000 või 3,000?

Õige on esimene, sest neljakohalised arvud kirjutatakse tühikuta. Alates viiekohalistest tarvitatakse numbrite rühmitajana tühikut, mitte aga punkti ega koma, seega on nt kolmteist tuhat kakssada nelikümmend üheksa õige kirjutada *13 249*.

Kas arvu 3800 asemel võib kirjutada ka 3,8 tuhat või 3,8 tuh?

Ökonoomne on kirjutada numbritega, kaks viimast varianti ei anna ruumisäästu.³

Mis arv on 3800 miljonit?

Niisugune kirjutusviis pole selge. Arvu võib kirjutada välja (kas *3 800 000* või *3 800 000 000*) või kasutada teisi võimalusi (*3,8 miljonit ~ mln* või *3,8 miljardit ~ mld*).

Kas arvu tohib poolitada, nt nelikümmend viis tuhat kolmsada kaks kirjutada 45 302?

Arvu ei tohi poolitada, vaid see tuleb mahutada ühele reale. Poolitamatu tühiku saab, kui valida Ctrl + Shift + tühikuklahv.

Kas õige on valitsuse määrus nr 5 17. oktoobrist 2000?

Ei, parem on panna kuupäevafraas dokumendi nimetuse ette. Nii ei jää dokumendi ja kuupäeva number kõrvuti ning ka sõnajärg on eesti-pärane. Seega sobib kirjutada *valitsuse 17. oktoobri 2000. a ~ aasta määrus nr 5* või *valitsuse 17.10.2000 määrus nr 5*.⁴

Samuti oleme keelenõu andes soovitanud kohendada lauset *Tunnistus on välja antud õppenõukogu otsusel 14. juunil 2000. a*, kus kuupäeva kirjutamiseks häid lahendusi pole („otsusel 14. juunil” ja ka „otsusel 14. juunist” on kehvavõitu). Paremini sobiks *Tunnistus on välja antud õppenõukogu 14. juuni 2000. a otsusega ~ otsuse põhjal*.

Millal on araabia numbri järel punkt?

Põhiarvud näitavad hulka ja vastavad küsimusele *mitu?*, *mitme?*, *mitut?* jne. Põhiarvu järel punkti pole: *190 liikmesriigi elanikud*, *192 koolis*, *28 mandaati*, *30 päeva jooksul*.

Kui arv näitab järjekorda ja vastab küsimusele *mitmes?*, *mitmenda?* vm, on araabia numbri järel punkt, nt *1999. aastast 2001. aastani*, *2005. aastaks* (vrd põhiarvudega: *aastast 1999 aastani 2001, aastaks 2005*), *2006. aasta majandusaruanne ~ 2006. majandusaasta aruanne*, *sündis 1878. aastal*, *1. detsembri ürituse kava*, *nihkub 30. märtsile 2001*, *õpib 11. klassis*, *alates 8. sekundist*, *16. punkti järgi*, *iga 25. noor*, *30. sünnipäev*. Tähele tasub panna seda, et niisugustes ühendites nagu *1960.–62. aastal*, *2.–4. koha mehed*, *6. ja 12. nädalal* ning *1997. või 2002. aastal* on punkt ka esimese arvu järel enne kriipsu või sidesõna.

Palju muresid on tekitanud kuupäeva vormistus. Kuigi lohakamas kõnekeeles on laialt levinud põhiarvu kasutus („sünnipäev on kaks-kümmend neli august”), on kirjakeeles endiselt korrektne alalütlev kääne ja järgarv: *sünnipäev on kahekümne neljandal augustil* ehk *24. augustil*.

Arvu punktist oleneb tähendus, nt 22 *plaadile* 'kahekümne kahele plaadile' ja 22. *plaadile* 'kahekümne teisele plaadile'; *sõitke 67 bussiga* 'kuuekümne seitsme bussiga', aga 67. *bussiga* 'kuuekümne seitsmenda bussiga'. Lause *Anda puhkust 20 päevaks* märgib, et lubatakse puhata kakskümmend päeva, aga kui anda puhkust 20. *päevaks*, siis saab töötaja puhata ainult ühe päeva.

Kõige rohkem on küsitud, kuidas vormistada üksiku aastaarvu ja sõna *aasta* lühendit. Võib kirjutada 2007. *a* (eelistatav) või 2007. *a.* (järgarvu punkti peab kindlasti panema, *a* kui üldkasutatava lühendi punkt on fakultatiivne), vrd põhiarvuga *aastal 2007*, kus arvu järel punkti pole. Nii on õige ka 2005. *a* ~ *aasta aprillis*, *aprillis 2005. a* ~ *aastal*, aga *aprillis 2005* (punktita).

Arvu järele punkti panek ei olene sellest, kas järgneb lühend või sõna, ega sellestki, mis käändes on järgnev sõna. Järgarvu punkti ja sõna (või lühendi) vahel on tühik.

Kas loetelus võib kirjutada järgarvud punktita?

Ei, järgarvu punkt jääb alles. Punkt ja loetelu koma sattuvad kõrvuti, nt 1., 5., 9. ja 13. *rühm*; on lahti 10., 17., 22. ja 24. *oktoobril*; 1998., 2001. ja 2004. *aasta tulemused*; 40., 50., 60. ja 70. *sünnipäev*. Vormistada järgarvude loetelu komadeta on viga, ei tohi kirjutada „10. 17. 22. ja 24. oktoobril”.

Kas jaotise tähise viimase numbri järel on punkt?

Jaotise algul on tähise viimase numbri järel punkt, nt

4.5.5. *Väliskohakäänded*

Punkt on lubatud ära jätta siis, kui viimase numbri ja pealkirja vahel on tühik pikem kui harilik sõnavahe. Samuti pole viimase numbri järel punkti siis, kui tähis on lauses, nt *Peatükis 4.5.5 väidab autor, et ..*

Kas Rooma numbri järel võib punkti kasutada?

Tavaliselt ei vaja Rooma number punkti, sest ta märgibki järgarvu, nt *õpib XI* 'üheteistkümnendas' *klassis*, *elan V* 'viiendal' *korrusel*, *VII* 'seitsmenda' *etapi protokoll*, *IV* 'neljandast' *kvartalist*, *I* 'esimese' *järgu orden*.

Rooma numbri järel on punkt kohustuslik üksnes siis, kui see tähendab 'esiteks', 'teiseks', 'kolmandaks' jne, nt

- I. *Sissejuhatus*
- II. *Teema arendus*
- III. *Kokkuvõte*

Kas on õige Kanal 2e tegevjuht ja Elizabeth Ilse visiit?

Ei ole. Tüve lõpphäälikuid ega tüvevokaali siin ei näidata, nt *Kanal 2 tegevjuht* (mitte „2e”), *Raadio 4 meeskond* (mitte „4a”), *kuulas Raadio 2 ja Raadio 4* (mitte „2ht” ega „4a”), *tänas TV3* (mitte „TV3e”), *tere tulemast Tele 2* (võimalik on ka sse-lõpuga *Tele 2-sse* ~ *Tele 2sse* või lisandiga *firmasse Tele 2*, ent mitte „Tele 2te”), *Elizabeth II visiit* (mitte „Ilse”), *Karl XII istutatud tammed* (mitte „XIIInda”). Õige on samuti *jälginis huviga TV3-st* ~ *TV3st uudiseid*, *töötab Raadio 2-s* ~ *Raadio 2s* (mitte „TV3-est” ega „Raadio 2-es”).

Kas on õige 12-le kanalile ja 1930-ndad aastad?

Kui arvu käände saame teada talle vahetult järgnevast sõnast, on käändelõpp arvu juures liigne, nt *12 kanalile* (väärad on küsijate pakutud variandid „12.le” ja „12-le”), *vähendada 14 eluaastale*, *19 kursusel*, *15 vallas*, *163 dokumendis*, *45 talust*, *440 ruutmeetrist*, *30 tükiks*, *84 uuele doktorile*; *110. aastapäevast* (mitte „110.-ndast aastapäevast”), *20. kuupäevaks*, *1. detsembrist*, *10. klasside* (mitte „10.-ndate”); *XII mööblinäitusele*, *VIII rühmas*, *VI ja VII klassides* 'kuuendates-seitsmendates klassides'. Samuti on piisav *1. oktoobril* ja *1985. aastal*. Paraku näeb viimastegi asemel suurt hulka väärvariante (nt „1-sel oktoobril”, „1-l oktoobril”, „1985ndal aastal”, „1985.-ndal aastal”, „1985dal aastal”, „1985al aastal”).

Ökonoomne on kirjutada ka *1930. aastad*, *1940.–1950. aastatel* ~ *aastail*, *2000. aastate alguses* (mitte „1930ndad aastad”, „1940ndatel–1950ndatel aastatel”, „2000ndate aastate alguses”), vrd ilma *aasta-sõnata 1930ndatel* ~ *1930-ndatel* ~ *1930ndail* ~ *1930-ndail* *sündinud isikud*.

Kui arv ja temaga samas käändes olev sõna pole kõrvuti, tuleb arvule lisada käändelõpp, nt *27-s* ~ *27s Euroopa Liidu riigis*, *38-st* ~ *38st nõukogu istungil viibinud liikmest*. Nagu näidetest näha, kirju-

tatakse käändelõpp arvu järele sidekriipsuga või lausa kokku. Teisiti on alale-, alal- ja alaltütleva käändega, mille lõpud tuleks lisada alati sidekriipsuga, nt *25-le uue kaardi omanikule*, *53-l sooleärritusega patsiendil* (patsiente on 53).

Jäin võistlustel 25. kohale, aga sõbrad tulid 22. ja 31. kohale. Kuidas kirjutada neid järgarve ilma sõnata koht?

Võib kirjutada *jäin 25-ndaks ~ 25ndaks* ning *tulid 22-seks ~ 22seks* ja *31-seks ~ 31seks* (mitte „22.-ks”, „22.-seks”, „31.-ks”, „31.-seks”). Kui järgarv lõppeb 1 või 2ga, on siiski parem väljendada pikemalt: *tulid 22. ja 31. kohale*.

Kas peab kirjutama 25-korruseline või 25 korruseline?

Arvule *ne-* või *line-*lõpuga omadussõna liitmisel võib kasutada sidekriipsu, ent võib kirjutada ka ilma selleta kokku: *25-korruseline ~ 25korruseline*, *13-aastane ~ 13aastane*, *27- ja 42-aastane ~ 27- ja 42aastane* (ent mitte „25 korruseline” ega „27. ja 42. aastane”), *14-päevase ~ 14päevase puhkuse ajal*, *1,25-miiline ~ 1,25miiline*. Sidekriips on ainuvõimalik lahendus siis, kui kõrvuti sattuksid number 1 ja l-täht: *321-leheküljeline*.

Harva on märgata liigseid sidekriipse. Nt ei ole õige „11-korruse”. Selle asemel peab olenevalt väljendusvajadusest kirjutama kas *11 korruse* ’üheteistkümne korruse’ või *11. korruse* ’üheteistkümnenda korruse’. Ei ole õige ka „0,5-koormusega”, vaid *0,5 ~ 1/2 ~ poole koormusega*; samuti mitte „42-kohaga buss”, vaid *42 kohaga buss* (küll aga *42-kohaline ~ 42kohaline buss*). „30-krooni suuruse summa” asemel on veatu *30 krooni suurune summa*.

Tekstis on 26aastane naine ja 100protsendiline kasv. Kuidas neid korrektselt lühendada?

Õige on *26 a naine*, nii ka *40 l katel*, *3 m puu*, *4 m aiasid*. Lühendit ei kirjutata arvuga kokku ega panda ka sidekriipsu. Seega on väär kirjutada nii „26a naine” kui ka „26-a naine”.

100protsendiline kasv on lühemalt *100% kasv*, mitte „100%-line kasv”. Väljendi *100%* saab vahel asendada muuga, nt „100% omaniku” asemel võib olla *ainuomanik*, „100% rahulolu” on *täielik rahulolu*.

Kas 13-ne õpilase tulemused ja üle 40-ne aasta on õigesti kirjutatud?

Ei ole. Siin on omastava käände tüve lõpus olev *ne*-silp kirjutajal segi läinud *ne*-liitelise omadussõna lõpuga. Õige on kirjutada *13 õpilase tulemused* ja *üle 40 aasta*.

Küll on *ne*-silp õige fraasis *14.35-ne rong*, samuti võib kirjutada *ostsin pileti 12.10-sele bussile*. Iseenesest mõista võib tarvitada ka pikemat väljendusviisi, nt *rong, mis väljub (kell) 14.35; ostsin pileti (kell) 12.10 väljuvale bussile*.

Kas arvude vahel on mõttekriips või sidekriips?

Kui on vaja asendada sõna *ja*, on õige sidekriips; kui sõna *kuni*, siis mõttekriips. Seega, järjestikuste arvude vahel võib olla mõtte- või sidekriips, ülejäänud kordadel on õige ainult mõttekriips. „Eesti ortograafia” soovitab ka esimesel juhul lihtsuse pärast mõttekriipsu.⁵ Nt *vanuses 15–20, 15–20aastased ~ 15–20-aastased, 8–11- ja 12–14-aastastest ~ 12–14aastastest, 10–15 minutit, 10.25–10.35, aastatel 1995–1996 ~ 1995-1996 ja 1998–2002, 10.12.2000–10.12.2002, 3.–4.10 ~ 3.-4.10, 3.–7. X, 150–160 °C, lisades 1–3, neid oli seal 30–40, lk-d 25–38, 1.–5. klassi arvestuses, XVIII–XIX sajandil ~ XVIII-XIX sajandil*. Kui arv kirjutatakse tühikuga, on tühik ka mõttekriipsu ees ja järel, nt *17 500 – 23 400, 3700 – 10 250*.

Eeskätt majandus- ja tehnikatekstides kasutatakse arvude vahel mõttepunkte, et vältida mõttekriipsu ja miinusmärgi segiminekut, nt *+2...–5 °C, 18...33%*.

Kas õige on Põhja pst 6C-17 või Põhja pst 6c-17?

Maja- ja korterinumbride vahel on mõttekriips, majanumbrit täpsustab väike täht: *Pärna 15–4, Põhja pst 6c–17*.

Kuidas kirjutada arvudega kakssada kaheksakümmend tuhat kuni kolmsada tuhat? Kas enne kriipsu võib nullirea ära jätta?

Ainuõige on siiski *280 000 – 300 000*. Esimese arvu lõpust nullide ärajätt põhjustaks segaduse. *Kolmkümmend kui nelikümmend protsenti* on õige kirjutada *30–40%*, mitte „*3–40%*”.

Kuidas märkida õppeaastaid?

Õppeaastate kirjutamiseks on mitu võimalust. Arvude vahel võib kasutada

- 1) kaldkriipsu, nt *2004/2005. õa* (punkt on ainult teise arvu järel);
- 2) mõttekriipsu, nt *2004.–2005. õa* (mõlema arvu järel on punkt);
- 3) sidekriipsu, nt *2004.-2005. õa* (ka siin on mõlema arvu järel punkt).

Samamoodi on lubatud *2007/2008. ~ 2007.–2008. ~ 2007.-2008. a korraldused*.

Arvud võib panna ka lühendi järele, ent sellisel juhul punkte pole, nt *õa 2004/2005 ~ 2004–2005 ~ 2004-2005*.

Kas on õige kirjutada aastate 2002/2007 tulemused?

Kaldkriipsu ei kasutata kahest järjestikusest aastast pikemate ajavahe-
mike puhul, seega ei ole „aastate 2002/2007 tulemused” õige. Kor-
rektne on *aastate 2002–2007 tulemused* (või *aastate 2002 ja 2007*
tulemused, kui mõeldakse ainult kahe aasta tulemusi).

Kaldkriips sobib paarismajade numbrite vahele, nt *Ülikooli*
17/19.

Kas sõna aasta peab arvule alati lisama?

Kui lause on ilma sõnata *aasta* niigi selge, pole seda vaja, nt *1993 ilmus*
talt romaan „Piiririik” (loetakse põhiarvuna, seetõttu ei ole arvu järel
punkti), *25. juunil 2002*. Siiski ei sobi nt „2007 veebruaris”, vaid *2007.*
a ~ aasta veebruaris, veebruaris 2007.

Kas on õige kirjutada toimus 01. septembril 2007 ja 09. jaanuari seisuga?

Ei ole. Kui kuu on kirjutatud sõnaga, siis kuupäeva numbri ees nulli
ei kasutata: *toimus 1. septembril 2007 ja 9. jaanuari seisuga* (vrd
01.09.2007, 1.9.2007, 01. IX 2007, 1. IX 2007).

Urmas Nemvaltsi illustratsioon

Soovin kirjutada kuupäeva numbrist ja kuu numbrist koosnevad daatumid araabia numbritega. Kas kuu numbri järel on punkt?

Sellisel juhul kuu numbri järele punkti ei panda, nt *13. mail* on *13.05* või *13.5*, *11. novembril* kirjutatakse *11.11* (vrd kolmest komponendist koosnevad *13.05.1995*, *11.11.2000*, kus pole viimase arvu järel samuti punkti).

24. maist 12. juulini on numbritega väljendatult *24.05–12.07* või *24.5–12.7*. Punkt ei kustu enne mõttekriipsu kuu numbri järelt vaid juhul, kui pärast mõttekriipsu olev kuupäev lõpeb aastaarvuga, nt *26.10.–29.11.2006*.

Kuupäeva numbri järel on alati punkt, nt *15.–23.12*, *08.–12.03.2004* ~ *8.–12.3.2004*.

Kas on õige kirjutada 29. VI '95?

Aastaarvus kahe esimese numbri asemel ülakoma kasutamine on kujundustava, mis ei sobi kirjakeelsesesse teksti. Seega võib kirjutada *29. VI 95* või *29. VI 1995*.

Kumb kääne on õige: kas 14.–16. juunil või 14.–16. juunini?

Võimalik on kasutada nii alalütlevat kui ka rajavat käännet.⁶ Võib kirjutada ka *14. kuni 17. juunini*.

Kas kümnendmurrud kirjutatakse eesti keeles koma või punktiga?

Õige on koma: *0,5 l ~ liitrit, 28,8 g ~ grammi, 7,3 ha ~ hektarit, 1,8 m ~ meetrit pikk*.

Kuidas vormistada rahasummasid?

Hindades eraldatakse kroonid ja sendid punktiga, nt *Liiter keefirit maksab 11.90*. (Vrd *Liiter keefirit maksab 11,9 krooni*.) Tekstis ei kasutata hinnasiltidelt tuttavat mõttekriipsu, nt on õige *Piimaliitri eest maksime 5 kr*, mitte „5.–”. Veider on kirjutusviis „0,65 senti”, mis on tegelikult *65 senti* või *65 s* (hinnasildil ka *-.65*).

Kui dokumentides on tarvis võltsimisohu vältimiseks kirjutada summa nii numbrite kui ka sõnadega, märgitakse tavaliselt sõnadega ainult kroonid, nt *525 kr 40 s* (*viissada kakskümmend viis krooni ja 40 senti*).

Kas saade algab 18:20 on õige?

Tundide ja minutite vahel on tavaliselt punkt, nt *saade algab kell 18.20 ja lõppeb 19.10, buss väljub 7.45*.

Kuidas kirjutada sporditulemusi?

Meetrite ja sentimeetrite, tundide, minutite ja sekundite eraldajana kasutatakse punkti, mis tähistab eri ühikute piiri, nt *hüppas kõrgust 2.70, tõukas kuuli 9.97, sai aja 2.23* (2 min 23 s). Kümnendiksekundid eraldatakse komaga: *10.30,12* (10 min 30,12 s). Pallimängude seis esitatakse kooloniga, mille ümber on tühikud, nt *Meie kool võitis korvpallis naaberkooli tulemusega 75 : 71*.

-
- ¹ T. Erelt, Eesti ortograafia. Neljas, täiendatud trükk. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2005.
- ² H. Mäekivi, M. Raadik, See tühine tühik. – Oma Keel 2005, nr 1, lk 44–54; T. Leemets, Kas siia käib sidekriips? – Oma Keel 2005, nr 2, lk 42–47.
- ³ T. Leemets, Kuidas lühendada sõnu *tuhat*, *miljon* ja *miljard*. – T. Erelt, T. Leemets, S. Mäearu, M. Raadik, Keelenõuanne soovitab. Tallinn, 1996, lk 119-120.
- ⁴ Vt ka: R. Kull, M. Raadik, Õigusaktid ja kuupäevafraas. – Kirjakeele teataja II. Emakeele Seltsi keeleteimkonna soovitused 1993–2000. Emakeele Selts, 2000, lk 47–50.
- ⁵ Eesti ortograafia, lk 80.
- ⁶ M. Erelt, Lause õigekeelsus. Juhatused ja harjutused. Tartu, 2006, lk 60.